

Corpus delicti aneb obrana úpravy deliktního práva v návrhu občanského zákoníku

(JUDR. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.¹)

I. ÚVOD

Corpus delicti doslova znamená tělo deliktu, bývá tak označována věc důležitá pro trestní řízení, zejména jako důkazní prostředek. S nadsázkou jsem si propůjčil pojem corpus, avšak nikoli ve významu tělo, nýbrž podstata, tedy podstata deliktu, lépe corpus iuris delicti – podstata či suma deliktního práva. V tomto příspěvku se pokusím reagovat na článek Ireny Pelikánové „*Odpovědnost za škodu – trendy a otázky, malý náhled do osnovy nového občanského zákoníku*“, který je otištěn na jiném místě tohoto čísla Bulletinu advokacie. Z citovaného článku je vidět, že jde, snad s výjimkou jeho závěru, o vážně míněný pokus o věcnou kritiku návrhu nové kodifikace soukromého práva. To je třeba přivítat. Přesto se domnívám, že tam použité argumenty nejsou do značné míry případné. Autorka posuzuje návrh zejména z hlediska frankofonní právní tradice a některých evropských unifikačních snah z poslední doby. Někdy dokonce pléduje za koncepty, které jsou v rozporu nejen s naší, ale i širší středoevropskou tradicí soukromého práva, např. když se zasazuje za koncepci trestajícího deliktního práva (punitive damages).

Pokusím se sledovat strukturu, kterou zvolila autorka ve svém příspěvku, a **vyjádřím se tak postupně k obecnému pojmu odpovědnosti, jednotnosti, resp. dualitě civilního deliktu, koncepci protiprávnosti a zavinění a objektivní odpovědnosti, pojmu škody a konečně k úpravě kausálního nexu.**

Na samotném počátku je třeba poněkud obecnější poznámky. Někdy je návrh kritizován pro jeho nedostatečnou obecnost, jindy naopak pro malou konkrétnost. Zákonodárce je vždy postaven před úlohu rozhodnout, jakou míru konkrétnosti, resp. obecnosti pro právní úpravu zvolí. Optimální by byla co nejvyšší míra obecnosti, která ještě dovoluje jednoznačné odvození konkrétních pravidel, jež budou uspokojivě řešit všechny možné životní situace. To však často není možné. Představa o možnosti jednoznačného logického odvozování konkrétních pravidel z obecných norem se ukázala jako iluzorní. Zvýšená obecnost současně nutně zvyšuje prostor pro úvahu soudce, a tím i nepředvídatelnost řešení jednotlivých případů. Proto je zcela na místě Tilschův aforismus, že zákon má být prostředně jasný, ani přílišný rigor, ani přílišná libovůle soudcova.¹ Stávající právní úprava je skutečně velmi obecná. Mnoho otázek neřeší vůbec, jiné velmi neurčitě. Předvídá např. příčinnou souvislost jako obecný předpoklad povinnosti k náhradě škody, a to pouze tak, že používá v § 420 odst. 1 OZ slovo „způsobil“.² Nikterak však tento pojem nedefinuje, ačkoli lze souhlasit s tvrzením Ireny Pelikánové, že problematika příčinné souvislosti patří k nejkomplikovanějším otázkám odpovědnostního práva. Příkladem zcela nejasného řešení je vymezení protiprávnosti ve

¹ Autor je náměstkem ministra spravedlnosti, sekce justiční

smyslu § 415 OZ. Má-li být protiprávní každé jednání, které vede k majetkové újmě jiného, i např. jen ve formě ušlého zisku, pak bychom dospěli ke zcela absurdním závěrům.³ Byla zvolena koncepce, která se snaží kombinovat výhody obou přístupů. Na jedné straně konkretizuje skutkové podstaty, které upravují právo na náhradu škody, na druhou stranu je doplňuje o generální klauzule, které umožňují soudci právo dotvářet, vždy však za podmínky řádného zdůvodnění, proč rozhoduje jinak, než by odpovídalo konkrétně upraveným skutkovým podstatám.

II. OBECNÝ POJEM ODPOVĚDNOSTI

Je-li kritizováno užití pojmu odpovědnosti, je kritizována terminologie, nikoli obsah právní úpravy. Současně je kritizováno terminologické užití tohoto pojmu, které dnes není v žádném případě jednotné. Někdy je používán jen ve vztahu k povinnosti nést následky svého protiprávního jednání a vylučován v případě, kdy povinnost k náhradě škody vzniká bez ohledu na protiprávnost, jindy je používán mnohem šířeji, dříve dokonce i ve vztahu k bezdůvodnému obohacení, resp. neoprávněnému majetkovému prospěchu.⁴ Za této situace může zákonodárce učinit jen jedno, vybrat si některou terminologickou variantu, kterou považuje za nejvhodnější,⁵ a tu důsledně uplatňovat. Přesně tento postup byl zvolen i v případě návrhu občanského zákoníku.⁶

III. JEDNOTNOST ČI DUALITA CIVILNÍHO DELIKTU

Návrh občanského zákoníku stanoví tři základní skutkové podstaty civilního deliktu:⁷ porušení zákona, porušení dobrých mravů a porušení smluvní povinnosti.⁸ Přitom lze vymezit bipartici porušení zákona a dobrých mravů na straně jedné a porušení smluvní povinnosti na straně druhé. Lze tedy hovořit o dualitě civilního deliktu.

Toto členění není samoučelné, nýbrž spočívá na odlišných předpokladech povinnosti k náhradě škody v těchto případech. Ke zproštění povinnosti k náhradě škody v případě porušení zákonné povinnosti postačuje exkulpace, vyvinění. U smluvní povinnosti se naproti tomu vyžaduje liberace ve smyslu § 2774 odst. 2 NOZ, který koncepčně odpovídá dnešnímu § 374 ObchZ. Toto řešení je odůvodněno tím, že smluvní závazkový vztah představuje užší vztah mezi osobami, které mají dostát svému slovu, což ospravedlňuje požadavek vyšší intenzity následků porušení povinnosti. Další odlišný aspekt, který legitimizuje vymezení uvedených kategorií civilního deliktu, je skryt v předpokladu protiprávnosti. V citovaném článku je správně poukazováno na to, že střeoevropské, ale i anglosaské pojetí vyžaduje vedle toho, aby došlo k porušení povinností škůdce, i to, aby došlo k porušení práv *poškozeného*. Má smysl vytvářet odlišné kategorie pro případy, u kterých vznikají odlišné problémy. Zcela výsadní postavení má z tohoto hlediska porušení absolutního práva poškozeného (§ 2771 věta první NOZ). Absolutnímu právu odpovídá povinnost ostatních do tohoto práva nezasahovat. Zasáhne-li tedy škůdce do absolutního práva jiného, jedná protiprávně. Jen na okraj poznamenejme, že k závěru o protiprávnosti nebylo třeba žádného

ustanovení, které by odpovídalo dnešnímu § 415 OZ, jen prostá úvaha vycházející z povahy absolutních práv. Tuto úvahu je však třeba doplnit. Hovoříme-li o způsobení újmy na absolutním právu, nejde o pouhou kauzalitu, nýbrž o kauzalitu doplněnou o prvek předvídatelnosti, tzv. adekvátní příčinnou souvislost.

Mnohem složitější je případ způsobení majetkové újmy, která není založena na zásahu do absolutního práva (tzv. čistá majetková újma). Jak bylo shora uvedeno, nemůže ve fungující společnosti platit, že jakékoli způsobení takovéto újmy vyvolává samo o sobě protiprávnost, resp. vyvolává povinnost k její náhradě. Zcela standardně se vyžaduje splnění dvou, resp. tří alternativních podmínek. **Tzv. čistou majetkovou újmu je třeba nahradit, byla-li porušena zákonná povinnost, jejímž účelem bylo zabránit takové škodě** (tzv. ochranná norma; § 2771 věta druhá NOZ). Toto pravidlo vychází z nezbytného požadavku, aby právo bylo aplikováno v souladu s jeho účelem.

Druhým případem je **způsobení škody v rozporu s dobrými mravy**. Způsobí-li někdo újmu na majetku druhého způsobem, který se přičí dobrým mravům, má povinnost tuto újmu nahradit (§ 2770 NOZ). Podobné ustanovení obsahuje i dnešní § 424 OZ, který však bývá často nepochopen, což někdy vede k deklaraci jeho nadbytečnosti. To je však nepřesné, jeho význam spočívá zejména ve vztahu k povinnosti nahradit tzv. čistou majetkovou újmu, což je ostatně v našem širším středoevropském právním prostoru obecně uznáváno.¹⁰ Existuje i **třetí případ povinnosti nahradit tzv. čistou majetkovou újmu, a to v případě porušení smluvní povinnosti** (§ 2774 NOZ). V tomto případě je třeba nahradit škodu, která vznikla na zájmu věřitele, který měla příslušná smluvní povinnost chránit.

Zásadně tedy jen v těchto případech má být nahrazena tzv. čistá majetková újma. Takový systém je nutný s ohledem na právní jistotu, která je základním principem rozlišování absolutních a relativních práv. Znamená-li relativnost určitého právního vztahu, že v něm v důsledku principu rovnosti vznikají práva a povinnosti jen stranám, pak je logické, že ani porušení povinností z tohoto vztahu nemůže vyvolat právo na náhradu škody u třetího subjektu. Opak by byl zcela absurdní. Znamenal by, že by práva z relativních vztahů vznikala i třetím osobám,¹¹ tedy opět porušení soukromoprávního principu rovnosti. To by muselo mít své další důsledky, např. změna či zánik takového vztahu by musely předpokládat souhlas této třetí osoby, jinak by byla – opět – porušena soukromoprávní zásada rovnosti. Je však zřejmé, že skutečnost je zcela jiná. Relativní práva působí jen *inter partes*, což na rozdíl od úpravy absolutních práv ospravedlňuje rozsáhlou dispozitivnost úpravy, která upravuje relativní práva, možnost inominátních smluv na rozdíl od uzavřeného počtu (*numerus clausus*) absolutních práv atd.

Uvedená koncepce také racionalizuje posuzování složitějších případů. Jako příklad lze uvést případ dvojího prodeje téže věci. Vlastník uzavře kupní smlouvu postupně se dvěma různými kupujícími; modus (tradice, intabulace) nastane nejprve u druhého kupujícího. Druhý kupující přitom jen v důsledku své nedbalosti nevěděl, že již byla dříve uzavřena jiná kupní smlouva. Jedná se o ne zcela jednoznačně řešenou otázku, avšak předpokládejme, že druhá kupní smlouva je platná. Prvnímu kupujícímu zanikne jeho právo v důsledku následné nemožnosti plnění. Jelikož byla tato nemožnost 6 plnění zaviněna prodávajícím (druhým

smluvní stranou), má vůči němu právo na náhradu škody. Otázkou však je, zda společně s ním neodpovídá za škodu i druhý kupující. Podílel se na jednání, které mělo za následek zánik práva prvního kupujícího, je tedy v příčinné souvislosti se škodou, která vznikla prvnímu kupujícímu. Jeho jednání bylo současně zaviněné. Má to však samo o sobě vést k protiprávnosti a k náhradě škody? Prostá formalistická aplikace by téměř vedla k pozitivní odpovědi. Prověříme-li však případ dle výše řečeného, vidíme, že k porušení absolutního práva nedošlo, ochranná norma též nebyla porušena, ani smluvní povinnost druhého kupujícího. Zbývá jen posoudit, zda jeho jednání nebylo v rozporu s dobrými mravy. Z těžko uchopitelné konstrukce dnešního § 415 OZ dostáváme jasně formulované otázky, kde odpověď je mnohem lépe předvídatelná. Je tedy lépe předvídatelné i soudní rozhodování. **Uvedené argumenty tak prokazují, že rozlišování porušení absolutního a relativního práva má značný praktický význam a není jen akademické, jak tvrdí autorka.** V citovaném článku je kritizováno, že v důsledku porušení smlouvy nemá právo na náhradu škody i třetí osoba. Z výše uvedeného však vyplývá, že takové paušální řešení by nebylo správné. Jako zásada má naopak platit opačný přístup, totiž, že třetí osoby nemají odvozovat z obligací jiných osob povinnosti ani práva. Lze však souhlasit s tím, že existují výjimky, kdy je ospravedlnitelné, aby i třetí osoby měly právo na náhradu škody, která byla vyvolána porušením povinnosti z relativního vztahu mezi jinými subjekty. V klasických právních řádech jsou tyto případy formulovány nikoli legislativně, nýbrž judikaturou. Přesto již bylo v průběhu dopracování návrhu rozhodnuto, že pro řešení těchto případů bude v občanském zákoníku zakotveno řešení výslovně. **Ustanovení § 2774 odst. 1 NOZ¹² bylo přeformulováno takto:** „*Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.*“ Jedná se zejména o případ tzv. smlouvy s ochrannými účinky vůči třetím osobám (např. nájem bytu, který zakládá práva i tzv. osobám spolužijícím), dalším případem je tzv. likvidace třetích škod.¹³

IV. PROTIPRÁVNOST A ZAVINĚNÍ, POJETÍ OBJEKTIVNÍ ODPOVĚDNOSTI

Návrh občanského zákoníku vychází z rozlišení protiprávnosti a zavinění jako dvou odlišných kategorií, jedné objektivní, druhé subjektivní. Pelikánová toto tradiční pojetí kritizuje z hlediska koncepce „*faute*“, která oba prvky směšuje, a to i přes to, že uznává, že je to koncepce „obtížně definovatelná a českému právníkovi bude dělat její pochopení obtíž.“ Nelze souhlasit s autorkou, že toto pojetí odráží evropský právní vývoj, neposkytuje též žádné přesvědčivé argumenty, které by pro toto pojetí výrazně hovořily. Prvek opatrnosti a pečlivosti se posuzuje zejména v subjektivní po době v rámci institutu zavinění, lze se s nimi dokonce setkat i v objektivní podobě v rámci posuzování adekvátnosti příčinné souvislosti. Pokud autorka po této koncepci volá z toho důvodu, aby bylo zaviněné způsobení škody pro ti právní samo o sobě, platí protichůdné shora uvedené argumenty.

Dále zmiňovaný problém je, **zda má být zavinění presumováno či nikoli.** Není přitom zřejmé, zda autorčin postoj představuje podporu či kritiku tohoto pojetí. Naplnění kategorie „*faute*“, tedy i zavinění, předpokládá ve francouzském modelu poškozený. V českém modelu

naproti tomu vede presumpce zavinění k tomu, že se musí škůdce vyvinít. Tato koncepce vychází z toho, že zavinění zohledňuje subjektivní stránku deliktu, lze tedy oprávněně požadovat po škůdci, aby uvedl subjektivní skutečnosti, které jej mají vyvinít, poškozený má naproti tomu nést důkazní břemeno ohledně objektivních skutečností. V soukromém právu tato koncepce představuje spravedlivé rozložení povinností, které se konečně i v dosavadní praxi osvědčilo.

V žádném případě **nelze souhlasit s Pelikánovou, když tvrdí, že by protiprávnost měla být předpokladem objektivní odpovědnosti**. Případy objektivní odpovědnosti představují velmi různorodou skupinu případů, které mají společné jen dvojí: mezi předpoklady je škoda, a naopak není zavinění. Naproti tomu jiné prvky obecné odpovědnosti za škodu se vyskytovat mohou, avšak nemusí. Mezi případy objektivní odpovědnosti řadíme odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným výkonem veřejné moci, kde je přítomno jak jednání (rozhodnutí, úřední postup), tak i škoda, příčinná souvislost a protiprávnost (nezákonnost rozhodnutí, nesprávnost úředního postupu). Stejně tak sem řadíme i odpovědnost provozovatele dopravního prostředku dle § 427, kde naopak mezi předpoklady není dokonce ani jeho jednání (provoz dopravního prostředku není pojmově jednáním provozovatele), z obecných předpokladů jen škoda, kterou má nahradit.

Pelikánová též kritizuje konstrukci § 2765 NOZ (tzv. *casus mixtus*), neboť toto ustanovení neobsahuje explicitně pravidlo, že pouhá náhoda postihuje toho, v jehož jmění nebo osobě se sběhla, jak to činil § 1311 o. z. o. K této kritice lze říci jen to, že platí obecné pravidlo, že samozřejmosti není třeba normovat, takové pravidlo patří do učebnice, nikoli do zákona. Výjimka může být odůvodněna např. tím, že dosavadní praxe tuto samozřejmost ignorovala; to však není tento případ. Stanoví-li zákon určité předpoklady pro náhradu škody, pak v případě, že tyto předpoklady nejsou naplněny, je pochopitelné, že ji nese vlastník. Běžnými výkladovými prostředky lze dospět ke správnému závěru, ostatně stejně jako k němu dospěla autorka, že toto ustanovení se týká tzv. následných škod,¹⁴ tj. škod, které nelze přímo přiřadit jednajícimu subjektu z hlediska jeho zavinění. Nahrazení taxativního výčtu výčtem demonstrativním je pak v souladu s výše uvedeným cílem otevření prostoru pro soudcovské dotváření práva, což ostatně autorka v jiném případě naopak vyzdvihuje.

V. POJEM ŠKODY

Autorka citovaného článku též kritizuje, že pojem škody setrvává na pojetí majetkové újmy. Navrhuje, aby pojem škody zahrnoval i nemajetkovou újmu. Z koncepce širokého pojmu škody vychází některé právní řády, avšak ve střeoevropském prostoru se tato koncepce nikdy neprosadila, domnívám se, že z dobrých důvodů.

Majetkovou újmu lze v zásadě objektivně stanovit, a to byt' by byla sebemenší. Stanovení nemajetkové újmy naproti tomu do značné míry závisí na posouzení soudce, přes to, že v případech, které fakticky nastávají častěji, lze předpokládat vznik konstantní judikatury a tím dotváření práva soudy. Zejména v případech drobných nemajetkových újem je stanovení

jejich existence velmi subjektivní; s ohledem na požadavek právní jistoty je tak vhodné stanovit pro jejich náhradu zvláštní pravidla.

Tak činí návrh občanského zákoníku zejména v rámci náhrady újmy na přirozených právech člověka (zejména zásahy do osobnosti; § 2817 a násl. NOZ). Obecnější povahu má § 2832 NOZ, kde se vyžaduje buď porušení důležité právní povinnosti z hrubé nedbalosti, nebo jednání ze zavrženíhodné pohnutky; současně je nemajetková újma objektivizována.

Uplatněné argumenty nepřesvědčují, proč by bylo lépe úvahu soudce o poskytnutí nemajetkové újmy vůbec neomezovat. Naopak v české realitě, která má jen velmi omezenou zkušenost s poskytováním náhrady nemajetkové újmy, je alespoň taková obecná determinace soudního rozhodování prospěšná.

VI. ÚPRAVA PŘÍČINNÉ SOUVISLOSTI

Jak již bylo výše řečeno, **úprava příčinné souvislosti není v současné době občanským zákoníkem vůbec vymezena**, zákon ji jen označuje jako předpoklad odpovědnosti za škodu. **Podrobnější vymezení je přenecháno právní vědě a aplikační praxi.** V zásadě jde o rozumný přístup zákonodárce, se kterým se setkáme i v jiných předpisech pracujících s tímto pojmem (např. trestní zákoník). Vhodná je pak výslovná úprava jen tam, kde se vůle zákonodárce odchyluje od dosavadní praxe. Tak je tomu např. u § 2776 NOZ, který řeší tzv. alternativní kausalitu. Kritika tohoto ustanovení je absurdní. Z kontextu zcela jednoznačně vyplývá, že sousloví „to platí“ zde nepředstavuje nevyvratitelnou právní domněnku, nýbrž odkaz na právní následek jiné normy. To je zcela zjevné již z toho, že prvkem hypotézy právní normy je i to, že nelze určit, která osoba škodu způsobila, a současně jednání všech osob vedlo s vysokou pravděpodobností k danému výsledku. Pokud tedy lze určit, která z osob následek způsobila, odpovídá jen tato osoba. Pokud naopak lze stanovit, že určitá osoba jistě následek nezpůsobila, pak neodpovídá. Není také žádný důvod, aby se odkaz na právní následek nevztahoval i na část první věty za středníkem, což Pelikánová popírá. Zvláštní zákon může omezit a zpravidla bude omezovat náhradu bez ohledu na to, v jakém kausálním režimu odpovědný jednal.

Další kritika se vztahuje k § 2776 odst. 2 návrhu, podle kterého může soud rozhodnout o dílčí odpovědnosti (podobně jako dnes dle § 438 odst. 2 OZ). Návrh zde připouští, aby soud určil dílčí závazek jednotlivých škůdců v případě, že nelze přesně stanovit míru jejich účasti podle pravděpodobnosti. Autorka zde namítá, že škůdce má být zavázán jen podle své účasti, nikoli ve větším rozsahu. Přehlíží však, že dané ustanovení řeší případ, kdy míru účasti nelze přesně stanovit. To by pravděpodobně podle ní mělo vést k závěru, že o dílčím závazku nemůže soud rozhodnout. Takové řešení však postrádá opodstatnění, naopak návrh vychází z relativně běžné zkušenosti, že stanovení konkrétní míry účasti může být nejasné, podobně jako může být nejasná konkrétní výše škody. Dává proto soudci možnost přesto rozhodnout. Na závěr obecnější poznámku. Pelikánová sama připouští, že problematika příčinné souvislosti byla dosud judikatorně i v nauce spíše podceňována. Je tak otázka, jak v této situaci legislativně zareagovat. Bylo-li by možné převzít ustálenou nauku a legislativně ji

vyjádřit, pak by to byl nejspíš správný krok. Musíme však přiznat, že nauka o příčinné souvislosti není ani v evropských státech nijak ustálená (bouřlivá debata o tzv. proporcionální odpovědnosti to jen dokazuje). Unáhlený legislativní zásah by naopak zabránil potřebné diskusi a věci by spíše uškodil.

Jsem tak přesvědčen, že navrhovaný přístup je správný, kdy zákon výslovně upravuje případy, které dosud působily problémy, avšak o jejichž řešení bylo již v širší diskusi dosaženo většinové shody. Na druhou stranu nechává otevřenu možnost dalšího dotváření práva soudy, zpravidla pod vlivem akademické diskuse.

VII. ZÁVĚR

Návrh občanského zákoníku je legislativní dílo, které bylo v posledních desetiletích podrobeno diskusi, jejíž rozsah i intenzita není srovnatelná s ničím, co se v české zákonodárné praxi odehrálo od konce druhé světové války. To platí i o účasti veřejnosti na legislativním procesu. Přesto je pravda, že je ještě možné určitá ustanovení vybrušovat, zdokonalovat. Takové zdokonalování je však nikdy nekončící proces, čekat na jeho závěr se rovná zmrazení dosavadní úpravy. Nic přitom není méně jisté, než že navrhovaná úprava je v každém aspektu dokonalejší než současný občanský zákoník. Dovoluji si tvrdit, že v úpravě deliktního práva to platí dvojnásob.

1 Tilsch, E.: Aforismy a myšlenky, Právnická jednota v Praze, Praha 1916, str. 27.

2 Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

3 Srov. Melzer, F.: Ustanovení § 415 občanského zákoníku a stanovení protiprávnosti jako předpokladu náhrady škody podle občanského zákoníku, Časopis pro právní vědu a praxi č. 3/2002, str. 265-271.

4 Srov. Knappová, M., Švestka, J. a kol.: Občanské právo hmotné, sv. 2, díl třetí, 3. vydání, ASPI, Praha 2002, str. 407 a násl.

5 Pro užití terminologie lze užit kategorii vhodnosti, nikoli již kategorii správnosti.

6. Z důvodové zprávy k § 30 NOZ se tak podává, že osnova „opouští pojetí odpovědnosti jako hrozby sankcí.“ Tato konstrukce opanovala od 70. let minulého století českou právní doktrínu po dlouhých diskusích v 50. a 60. letech a spojuje nástup odpovědnosti s porušením právní povinnosti. Osnova se naopak přiklání k pojetí odpovědnosti v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, podle nichž člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu, a odpovídá tedy především za to, že se chová řádně, po právu a za splnění povinnosti. Vzhledem k tomu se v návrhu slovo „odpovědnost“ používá jen velmi zřídka, protože zákonný text vystačí ve většině případů s termínem povinnost. Odstraňuje se tak nedůslednost současných formulací platného občanského zákoníku, který termín „odpovědnost“ používá v různých významech a často i zbytečně.

7 V tomto případě si terminologie zaslouží poznámku pod čarou. Pojem delikt je ve středoevropské právní tradici spojován s náhradou škody, která je založena na porušení zákonné povinnosti, nikoli povinnosti smluvní. Návrh sleduje pojetí, které se užívá v českém právním diskursu, kde se užívá i v širším významu zahrnujícím i náhradu škody v závazkových vztazích. Takový úzus konečně dosvědčuje i citovaný článek, když jeho autorka jej užívá také v tomto smyslu.

8 Srov. § 2770, 2771, 2774 NOZ. Je-li v tomto příspěvku citován návrh občanského zákoníku, je citován ve verzi vládního návrhu ze dne 27. 4. 2009.

9 Hovoří se o tzv. nexu protiprávnosti (Rechtswidrigkeitszusammenhang).

10 Srov. např. Medicus, D.: Schuldrecht, Besonderer Teil, 5. vydání, C. H. Beck, München 1992, str. 379 a násl.

11 Opětovně je třeba zdůraznit, že je pojednáváno o zásadě, ze které lze v odůvodněných případech připustit výjimky, viz níže. Ostatně i Pelikánová poukazuje na to, že dle střeoevropského, ale i anglosaského pojetí musí dojít k porušení práv poškozeného, nikoli třetí osoby.

12 Ve verzi pro připomínkové řízení jde o § 2855 NOZ.

13 Srov. např. Medicus, D.: Schuldrecht, Allgemeiner Teil, 6. vydání, C. H. Beck, München 1992, str. 15 s dalšími odkazy.

14 Ve starší české terminologii se užíval pojem „nepřímá škoda“; srov. Bauer, F.: O povinnosti k náhradě nepřímé škody podle občanského zákoníku, Právnícké nakladatelství JUDr. Václav Tomsa, Praha 1945